

บทคัดย่อ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเพิ่มขึ้นของโรคเบาหวานและภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน เป็นสัดส่วนภาระงานในระบบบริการสุขภาพที่สูง การเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อด้วยการสำรวจพฤติกรรมเสี่ยง โรคไม่ติดต่อและการบาดเจ็บดำเนินการสำรวจสุขภาพประชากรเพื่อประเมินความชุกด้านพฤติกรรมเสี่ยง ปัจจัยเสี่ยงโรคไม่ติดต่อ และความครอบคลุมการได้รับการดูแลรักษาของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งมีความสำคัญต้องทราบสถานการณ์โรคไม่ติดต่อ การเฝ้าระวังโรคเป็นหนึ่งในกลวิธีสำคัญของการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อ การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์โรคเบาหวานและความครอบคลุมการได้รับการดูแลรักษาของผู้ป่วยโรคเบาหวานโดยการสำรวจตัวอย่าง เลือกหน่วยตัวอย่างจากประชาชนอายุ 15 - 79 ปี เพื่อเป็นตัวแทนของประชากร มีแผนการสุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น (Probability Sampling) สุ่มเลือกสองขั้นตอนแบบมีชั้นภูมิ (Stratified two stage cluster sampling technique) หน่วยตัวอย่างมาจากผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลใน 21 จังหวัด รวมกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 44,171 ราย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SAS version 9.4 และรายงานค่าความชุกตัวชี้วัดสำหรับการเฝ้าระวังโรคเบาหวานระดับประชากร พบร้อยละ 55.2 ของประชาชนไทยอายุ 15 - 79 ปี หรือประมาณการคนไทย 29.5 ล้านคน ได้รับการตรวจเลือดเพื่อหาโรคเบาหวานในรอบปีที่ผ่านมา ความชุกที่ได้รับการบอกจากแพทย์ว่าตนมีโรคเบาหวาน 9.8 หรือประมาณการประชากร 3.3 ล้านคน เพศหญิงมีความชุกนี้สูงกว่าเพศชายเท่ากับ 11.1 และ 8.0 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ของผู้ป่วยโรคเบาหวานหรือร้อยละ 36.4 ได้พบแพทย์เพื่อติดตามการรักษา 3 - 4 ครั้งต่อปี รองลงมาร้อยละ 24.1 มีการติดตามการรักษา 5 - 6 ครั้งต่อปี, ร้อยละ 21.3 ติดตามการรักษามากกว่า 6 ครั้งต่อปี ที่เหลือร้อยละ 9.0 ติดตามการรักษาเพียงปีละหนึ่งถึงสองครั้ง และไม่ได้พบแพทย์ในรอบปีที่ผ่านมา ร้อยละ 9.9 ผู้ป่วยเบาหวานร้อยละ 92.7 ทราบระดับน้ำตาลในเลือดของตนเอง และมีการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดด้วยการรับประทานยาร้อยละ 77.2 และการฉีดอินซูลินร้อยละ 17.4 พบร้อยละ 63.7 ได้รับการตรวจตาเพื่อหาความผิดปกติของจอประสาทตาและร้อยละ 69.4 ได้รับการตรวจเท้าดูรอยแผลหรือหาความผิดปกติระยะเริ่มต้นในรอบปีที่ผ่านมา การศึกษาครั้งนี้เป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจนว่าการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยโรคเบาหวานมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนต้องดำเนินการมาตรการทั้งการป้องกันและการรักษา รวมทั้งการป้องกันภาวะรุนแรงและภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างศักยภาพบุคลากรในการดูแลผู้ป่วยและการให้ความรู้ด้านการป้องกันโรคแก่ประชาชนจะลดการป่วยและลดภาระของระบบบริการสุขภาพ สำหรับการจัดโปรแกรมให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถดูแลสุขภาพตนเองเป็นที่ได้รับการยอมรับว่าจะให้ผลที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ โรคเบาหวาน, การสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงโรคไม่ติดต่อและการบาดเจ็บ

Abstract

Thailand is facing in increasing chronic non-communicable diseases. The burden of diabetes and complication imposes a massive overload on health care system. Thai Behavioral Risk Factor Surveillance System (Thai BRFSS) has been implemented as a strategy for non-communicable diseases prevention and control. The NCDs surveillance system as population-based sample survey are commonly used as substitutes for risk factors, morbidity surveillance including quality of health care. Diabetes is a crucial disease on the surveillance system. This study aims to monitoring diabetes situation and evaluation effectiveness programs of diabetes. The national survey was conducted using a nationally representative sample of 44,171 in the urban and rural areas. Respondence aged 15 - 79 years were selected using stratified two stage cluster sampling technique in 21 provinces across the whole country including Bangkok. Data collection was done by face to face interview which standard and flexible questionnaires. The approach surveillance reports core standard surveillance indicators for monitoring. The estimated prevalence was analyzed with population weight using SAS version 9.4. Approximately 55.2 of Thai people aged 15-79 years were blood check for diabetes screening in the last year. It means there were approximately 29.5 million. 9.8% of adult aged 15-79 years were told by doctor having diabetes or 3.3 million people living with diabetes. Female (11.1%) is higher than prevalence of male (8.0%). All diabetes patients have visited health care services three or four times a year about 36.4%, five or six times a year was 24.1%, more than six times a year was approximately 21.3%, and 9.0 % was visit one or two times a year. The rest approximated 9.9% had not visit in the last year. Of these 92.7% have known their blood sugar level. The diabetes was controlled with oral medicine and insulin only about 77.2% and 17.4% respectively. The routine annual checking for fundus ophthalmology (63.7%) and foot examination (69.4%) were essential to early diagnosis and to prevent complications. It is evident that increasing trend of diabetes is need for urgent preventive and curative strategic to be implemented. Strengthen professional and public education for diabetes program and control approaches reduce diabetes burden. Self- management of diabetes was proved the best effectiveness intervention.

Key words: Diabetes, Thai Behavioral Risk Factor Surveillance Survey (Thai BRFSS)